

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหางานวิจัย

การสอบสวนนั้น ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรม และเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จะนำมาพิสูจน์การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งแต่เดิมการสอบสวนคดีเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีไม่ไว้ในฐานะผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา ยังคงใช้วิธีปฏิบัติในการสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็ก จึงส่งผลให้การสอบสวนคลาดเคลื่อนเนื่องจากการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สถานที่ซึ่งใช้สำหรับการสอบสวนเด็ก มีสภาพไม่เหมาะสม ทำให้มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของเด็ก

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน นับว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนซึ่งอารยะประเทศให้ความสำคัญ ทำให้ในแต่ละประเทศออกกฎหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติและการคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งประเทศไทยก็ให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน จึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับมาตรฐานแห่ง ข้อ 12 ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2551 โดยกฎหมายดังกล่าว บัญญัติให้มีกระบวนการสอบสวนและขั้นตอนการดำเนินคดี ด้วยวิธีการพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ การถามปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะผู้เสียหาย พยานหรือผู้ต้องหา ต้องแยกทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย และกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำนั้นด้วย นอกจากนี้กรณีผู้เสียหาย หรือพยานที่เป็นเด็กชี้ตัวบุคคล กำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้ผู้ซึ่งถูกชี้ตัวนั้นเห็นตัวเด็ก และกำหนดให้ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย ส่วนกรณี

ชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก กำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้เด็กเห็นผู้ที่จะทำการชี้ตัว นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังได้บัญญัติคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (6) เด็ก เยาวชน สตรี หรือผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

ดังนั้นพนักงานอัยการตั้งแต่ชั้น 2 (ประจำกอง) ถึงชั้น 6 (ผู้เชี่ยวชาญ) จำต้องได้รับความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หนังสือเวียน และต้องมีทักษะในวิธีการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้ครบถ้วนถูกต้องเหมาะสมตามขั้นตอนกฎหมาย

ถึงแม้จะจัดตั้งศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา ในการดำเนินการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนก็ตาม แต่การปฏิบัติงานของพนักงานอัยการที่เข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเยาวชนก็ยังมีปัญหาอยู่ กล่าวคือ

1. พนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญาไม่มีประสบการณ์ในงานร่วมการสอบสวนคดีอาญา สาเหตุเนื่องจากงานร่วมสอบสวนคดีเยาวชนที่เข้าไปร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนไม่ใช่งานหลักของพนักงานอัยการแต่ละสำนักงาน เป็นเพียงงานที่สำนักงานอัยการสูงสุด ออกคำสั่งให้พนักงานอัยการประจำสำนักงานต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากงานประจำของตนเอง อีกทั้งงานสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายไม่ได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวน จึงทำให้พนักงานอัยการไม่มีความชำนาญในงานสอบสวน

2. สำนักงานอัยการสูงสุดก็ไม่ได้จัดตั้งสำนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ในงานสอบสวนคดีเยาวชนไว้โดยเฉพาะ มีเพียงแต่ตั้งศูนย์การคุ้มครองเด็กในคดีอาญาเพื่อประสานงานแจ้งให้พนักงานอัยการซึ่งประจำตามสำนักงานอัยการต่าง ๆ ให้ทำหน้าที่ในการร่วมการสอบสวนคดีเยาวชน

3. กฎหมายที่คุ้มครองเด็กได้แก้ไขตลอดเวลา ทำให้พนักงานอัยการไม่มีเวลาในการศึกษากฎหมายที่แก้ไขใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับงานคุ้มครองเด็กและเยาวชน อีกทั้งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ได้กำหนดวิธีการ กระบวนการ ขั้นตอน ตลอดจนบุคลากรต่าง ๆ ที่จะต้องทำหน้าที่ในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเยาวชนที่กระทำ ความผิดอาญา ซึ่งบุคลากรที่ใช้ร่วมในการสอบสวนนั้นต้องมาจากกลุ่มวิชาชีพ ในการปฏิบัติงานจริงย่อมมีปัญหาและอุปสรรค จำเป็นต้องมีคู่มือในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง

ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหา (Solution) จึงมีความจำเป็นต้องมีการสร้างระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management Systems) ด้านการสอบสวนคดีเยาวชน ให้กับพนักงานอัยการ ตั้งแต่ชั้น 2 (ประจำกอง) ถึงชั้น 6 (ผู้เชี่ยวชาญ) ซึ่งจะสามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ เช่น มีระบบ E-learning ด้านการสอบสวนคดีเยาวชน การจัดการความรู้จะช่วยต่อยอดทักษะ ในการแก้ปัญหาของศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา และพนักงานอัยการในการร่วมสอบสวนคดีเยาวชน โดยระบบการจัดการความรู้ จะมีการรวบรวมประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้าน การสอบสวนคดีเยาวชน ทั้งขั้นตอนวิธีการทำงานตั้งแต่ขั้นตอน การรับแจ้งให้ร่วมสอบสวน การเข้าร่วมทำการสอบสวน การควบคุมการสอบสวนให้ถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามกฎหมาย เพื่อจะได้ใช้เป็นพยานหลักฐานในการสืบพยานในชั้นศาลต่อไป วิธีการใช้เอกสารพยานหลักฐานที่สำคัญประกอบการดำเนินคดี (Repository) แหล่งความรู้ (Portal) ที่ต้องใช้อ้างอิงในการทำงาน ทั้งที่มีอยู่บนอินเทอร์เน็ตภายในศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการสูงสุด หรือบนอินเทอร์เน็ตภายนอกสำนักงานอัยการสูงสุด รายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญ (Contacts) รวมทั้งสารสนเทศที่ใช้ในการทำงานที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหาและตัดสินใจ การจัดการความรู้จะช่วยลดเวลาในการทำงาน ช่วยแก้ไข ปัญหา หรือตัดสินใจโดยเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทั้งความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นต้นและความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น คู่มือต่าง ๆ เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานจะใช้เวลาและทรัพยากรลดลง มีประสบการณ์ทราบว่าจำเป็นต้องใช้สารสนเทศประกอบการทำงานให้เกิดประสิทธิผล เป็นการพัฒนาต่อยอดเพิ่มเติมหรือปรับปรุงรายละเอียดจากประสบการณ์เดิม และไม่ต้องคิดวิธีใหม่ในการทำงานทุกครั้ง ซึ่งปัจจุบันทั้งภาครัฐ และเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ โดยใช้เป็นเครื่องมือเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาให้กับองค์กร ที่มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หากศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา นำระบบการจัดการความรู้ด้านการสอบสวนคดีเยาวชนมาใช้จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการด้านการสอบสวนคดีเยาวชน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจะต้องมีการจัดการด้านฐานข้อมูล (Information) ประเภทหลักกฎหมายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กฎหมาย คำพิพากษา คำสั่ง ระเบียบ หนังสือเวียน

คู่มือการสอบสวนคดีเยาวชน ที่สำคัญเพื่อความสะดวกในการค้นคว้าเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ โดยถูกต้องและรวดเร็ว

1.2 วัตถุประสงค์ของการค้นคว้า

1.2.1 เพื่อสร้างระบบการจัดการความรู้ (KMS) ในงานการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ของ ศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการจังหวัดและพนักงานอัยการที่ปฏิบัติหน้าที่เข้าร่วมการสอบสวนคดีเยาวชนเพื่อเป็นช่องทางการเรียนรู้ (E-learning)

1.2.2 เพื่อสร้างระบบสารสนเทศ ข้อมูล ในงานการสอบสวนคดีเยาวชน ให้รองรับการพัฒนามาตรฐานการทำงานศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการจังหวัด และจัดมีพนักงานอัยการมีหน้าที่ในการสอบสวนคดีเยาวชน โดยเฉพาะ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา เจริญทฤษฎี และหรือเชิงประยุกต์

1.3.1 มีระบบการจัดการความรู้ในการสอบสวนคดีเยาวชน ในศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา และสำนักงานอัยการที่พนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีเยาวชน

1.3.2 มีระบบสารสนเทศ ที่มีข้อมูล ที่มาตรฐานในการทำงานการสอบสวนคดีเยาวชน ในศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา และพนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีเยาวชนในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.3 เป็นต้นแบบในการพัฒนาความสามารถของศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา และพนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีเยาวชน เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

1.3.4 ผู้ปฏิบัติงานในการสอบสวนคดีเยาวชน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนรู้ปัญหาในการสอบสวนคดีเยาวชน สามารถนำการจัดการความรู้มาปฏิบัติงานแก้ไขปัญหา เพิ่มประสิทธิภาพในการสอบสวน ตลอดจนลดเวลาและขั้นตอนงานสอบสวน ทำให้การสอบสวนครบถ้วน ถูกต้อง เป็นไปตามกฎหมาย อย่างเหมาะสมเพิ่มศักยภาพพนักงานในการเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ในชั้นสอบสวน ทำให้พนักงานอัยการสั่งคดีได้โดยไม่ต้องสอบสวนเพิ่มเติมอีก

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะปัญหาและความต้องการงานการร่วมสอบสวนคดีเยาวชนของพนักงานอัยการและนิติกรที่ปฏิบัติงานในศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา และสำนักงานอัยการ

จังหวัด ในประเด็นปัญหาการขาดผู้เชี่ยวชาญและการขาดระบบสารสนเทศ ข้อมูลที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการร่วมสอบสวนคดีเยาวชน โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานอัยการ นิติกร และข้าราชการตุลาการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็ก ในคดีอาญา ในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในส่วนกลาง และสำนักงานอัยการจังหวัดในภูมิภาค โดยผู้ค้นคว้าจะได้ทำการสร้างระบบการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของพนักงานอัยการในการร่วมสอบสวนคดีเยาวชน ส่วนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจะประยุกต์ใช้มาตรฐาน ISO 12207 มาปรับใช้โดยปรับลดกระบวนการเหลือ 15 กิจกรรม (Task) ที่สำคัญจาก 48 กิจกรรม (Task) และจะทำการวิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูล โดยวิธีการวิศวกรรมความรู้ Common KADS (Knowledge Analysis and Data Structuring) ดังนั้นจะทำการศึกษาค้นคว้ากฎหมายตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อกำหนด แนวทางปฏิบัติ คำพิพากษาศาลฎีกา และคู่มือ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการสอบสวนคดีเยาวชน ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการร่วมสอบสวนคดีเยาวชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved